

Sygn. akt *IV U 1548/19*

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 lutego 2020 r.

Sąd Okręgowy w Rzeszowie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Elżbieta Selwa

Protokolant: st. sekr. sądowy Dorota Saj

po rozpoznaniu w dniu 4 lutego 2020 r. w Rzeszowie

sprawy z wniosku **J. B. (1) prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą Firma Budowlano (...)**
J. B. (1) z siedzibą w D.

przy udziale **M. J.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w J.**

o podleganie ubezpieczeniom społecznym i ustalenie podstawy wymiaru składek

na skutek odwołania **wnioskodawcy**

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w J.

z dnia 07.06.2019r., nr: (...)

I. oddala odwołanie,

II. zasądza od J. B. (1) prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą Firma Budowlano (...)
J. B. (1) z siedzibą w D. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w J. kwotę 180 zł (sto osiemdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. -

Sygn. akt IV U 1548/19

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 7 czerwca 2019r. nr (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w J. powołując się na przepisy ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. 2013/300) oraz ustawy z dnia 27 sierpnia 2004r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. 2018/1510) stwierdził, że M. J. jako osoba wykonująca pracę na podstawie umowy o świadczenie usług, do której mają zastosowanie przepisy Kodeksu cywilnego odnośnie zlecenia u płatnika składek Firmy Budowlano (...) J. B. (1) w D. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalno - rentowym i wypadkowemu w okresie od 17 lipca 2017r. do 30 listopada 2017r. oraz określił kwoty podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, wypadkowe i zdrowotne M. J. za okresy wyszczególnione w decyzji.

Od powyższej decyzji odwołania zostały złożone przez J. B. (1) prowadzącego działalność pod nazwą Firma Budowlano (...) J. B. (1) w D. oraz przez M. J.. Z uwagi na braki odwołania M. J. został on wezwany do ich usunięcia a po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu Przewodniczący wydał prawomocne zarządzenie o zwrocie odwołania

a zatem rozpoznaniu podlegało tylko odwołanie płatnika J. B. (1), zaś M. J. miał w tym postępowaniu status innej strony, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja.

Odwołujący J. B. (1) sformułował wobec zaskarżonej decyzji szereg zarzutów kwestionujących zasadność poczynionych przez organ rentowy ustaleń oraz ich kwalifikację prawną oraz wniósł o jej zmianę przez orzeczenie, braku obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym przez M. J..

W odpowiedzi na odwołania (...) Oddział w J. wniósł o ich oddalenie i podtrzymał swoje stanowisko wyrażone w uzasadnieniu zaskarżonych decyzji.

Sąd Okręgowy ustalił co następuje :

J. B. (1) od 13 września 1999r. prowadzi działalność gospodarczą pod nazwą Firma Budowlano (...) J. B. (1) w D., na podstawie wpisu do (...), a jej przedmiotem jest wykonywanie konstrukcji i pokryć dachowych. W ramach tej działalności J. B. (1) zawarł w dniu 8 maja 2017r. z Przedsiębiorstwem (...) S.A. w S. umowę podwykonawczą na wykonanie dostawy i montażu konstrukcji stalowej na budowie obiektu (...) w W..

W związku z realizacją tej umowy J. B. (1) poszukiwał pracowników i zgłosiła się do niego grupa osób, którą nieformalnie kierował J. M. a wśród nich M. J. oraz R. M., Z. M., J. O. i P. H.. W/w stwierdzili, że potrafią wykonywać montaż konstrukcji stalowych a chcą aby zawrzeć z nimi umowy o dzieło. J. B. (1) zgodził się na zawarcie takich umów gdyż „w danej chwili nie mógł znaleźć innych pracowników” ale gdyby zgłaszający się chcieli pracować na umowy o pracę „to takie by mieli”. Pierwotnie J. B. zamierzał zrealizować umowę tylko przy pomocy już zatrudnianych osób, które wykonywały pracę na podstawie umów o pracę (11 osób, a z tego trzy w W.) i umów zlecenia (17 osób, a z tego jedna w W.).

Z M. J. została zawarta umowa nazwana umową o dzieło z dnia 17 lipca 2017r. , w której jako dzieło określono „ wykonanie szkieletu budynku na bazie konstrukcji stalowej na budowie (...) w W.”. Pierwotnie termin wykonania umowy określono na 31 sierpnia 2017r. a następnie aneksem zmieniono termin na 30 listopada 2017r. Ustalone wynagrodzenie obejmowało ostatecznie 10 000 zł , płatne w ratach : 4 000 zł do 31 sierpnia 2017r.; 4 000 zł do 31 października 2017r. i 2 000 zł płatne po wykonaniu dzieła. Rachunki do umowy o dzieło zostały za zgodą obu stron przygotowane przez pracownika biurowego. W rachunkach obok kwot umówionego wynagrodzenia wskazano „świadczenia nieodpłatne” na które składały się koszty zakwaterowania i koszty jednego ciepłego posiłku. M. J. przeszedł szkolenie BHP i uzyskał wstępne orzeczenie o zdolności do pracy jako pracownik budowlany.

Na miejscu montażu konstrukcji w W. J. B. (1) nie kontrolował na bieżąco osób zatrudnionych na umowę o dzieło, był obecny na budowie tylko od czasu do czasu aby sprawdzić jak wykonana jest robota, natomiast sposób wykonania określonego etapu montażu sprawdzał generalny wykonawca. Do obowiązków M. J. i pozostałych osób na umowę o dzieło należało m.in. : montaż elementów dachowych np. płatew, dźwigarów, rygli i stężni, spawanie konstrukcji, malowanie konstrukcji, wykonywanie podlewki. Pracownicy zatrudnieni przez wnioskodawcę na podstawie umów o pracę i umowy zlecenia również wykonywali prace polegające na montażu konstrukcji stalowych, a przy tym podlegali nadzorowi ze strony kierownika robót/brygadzysty B. R. (1), także zatrudnionego przez J. B. (1). Teren prowadzonych robót budowlano - montażowych podzielony był na sekcje i w każdej z sekcji prace były wykonywane przez grupę pracowników. Jedną sekcję realizowali zatrudnieni na umowę o dzieło pod kierownictwem J. M. a inną pracownicy wnioskodawcy pod kierownictwem B. R., przy czym zakres robót był tożsamy. Konstrukcja została wykonana prawidłowo, roboty odebrał generalny wykonawca i nie miał zastrzeżeń.

W styczniu i lutym 2019r. w Firmie Budowlano (...) J. B. (1) w D. została przeprowadzona kontrola ZUS w zakresie m.in. prawidłowości zgłaszania do ubezpieczeń społecznych. Kontrolę prowadziła inspektor kontroli B. W., która w jej toku zgromadziła szereg dokumentów oraz przesłuchała J. B. (1) i J. M. a następnie sporządziła protokół kontroli z daty 8 lutego 2019r. Zgłoszone przez płatnika składek J. B. (1) zastrzeżenia nie zostały uwzględnione a następnie

organ rentowy wydał decyzję będącą przedmiotem zaskarżenia a dotyczącą M. J.. Analogiczne decyzje zostały wydane w odniesieniu do pozostałych osób zatrudnionych na podstawie umów o dzieło.

(dowód – dokumentacja w aktach kontroli ZUS a w szczególności umowa, rachunki, przesłuchanie J. B.; zeznania J. B. (1) k. 51-52; wypis z (...) i umowa podwykonawcza z załącznikami k. 77; wykaz pracowników k. 79; zeznania świadka B. R. (1) k. 81 -82; zeznania świadka B. W. k. 89-90)

Przedstawione ustalenia faktyczne wynikały z wyżej podanych dowodów, które Sąd uznał za wiarygodne. Nie budziły wątpliwości tak dowody z dokumentów, jak i z zeznań świadków oraz zeznań płatnika składek słuchanego na etapie postępowania kontrolnego i przed Sądem. Dowody te ze sobą korelowały, przedstawiając spójny obraz okoliczności faktycznych. J. B. (3) wiarygodnie wyjaśnił motywów jakie nim kierowały przy zawieraniu z M. J. umowy określonej jako umowa o dzieło. Wobec trudności z doręczeniem wezwań dla ubezpieczonego M. J. i świadka J. M. a także uwzględniając fakt, iż przeprowadzone dowody dawały wystarczające podstawy do poczynienia niezbędnych w sprawie ustaleń faktycznych Sąd na podstawie art. 235² §1 pkt 2 i 5 kpc pominął dowód z zeznań w/w osób.

Sąd zważył co następuje :

Odwołanie okazało się bezzasadne i jako takie podlegało oddaleniu.

Nie ulega wątpliwości, iż o tym jaką umowę zawrzeć decydują przede wszystkim strony zgodnie z wynikającą z art. 353¹ kc zasadą swobody umów. Zasada ta polega w pierwszej kolejności na możliwości wyboru przez strony rodzaju stosunku prawnego, który będzie je łączył. Dotyczy to także wykonywania stale i za wynagrodzeniem określonych czynności, a więc stosunku prawnego określanego jako wykonywanie zatrudnienia w szerokim znaczeniu bowiem powszechnie przyjmuje się, że zatrudnienie może być wykonywane na podstawie stosunku cywilnoprawnego lub stosunku pracy. Należy jednak zauważyć, że w systemie ubezpieczeń społecznych nie są rzadkie przypadki, w których nawet zgodnie nazwana przez strony umowa nie jest tą, która stanowi tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym. Odnosząc się zatem do sformułowanego w odwołaniu pytania - czy ZUS posiada uprawnienia do weryfikacji umów i do ich kwalifikacji ? - należy jednoznacznie przyznać, że ZUS ma możliwość zakwestionowania ważności formalnie zawartej umowy na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych, w tym także umów o dzieło. (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 2005r. III UK 200/04, OSNP 2005/18/292i z 13 stycznia 2016r. III UK 53/15, lex 1984624).

Jak trafnie wyjaśnił Sąd Apelacyjny w Białymstoku w orzeczeniu z dnia 12 stycznia 2017 r.(III AUa 651/16, legalis 1576594) wola stron nie może zmieniać ustawy i strony nie mogą nazwać umową o dzieło zobowiązania, którego przedmiotem nie jest dzieło w rozumieniu art. 627 kc. Okoliczność, że strony umowy określiły łączący je stosunek prawny jako umowę o dzieło, eksponując w ten sposób jej charakter, nie jest elementem decydującym samodzielnie o rodzaju zobowiązania, które ostatecznie z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy - określa sąd. Wypadnie zaznaczyć, że na gruncie sporów dotyczących kwalifikowania umów cywilnoprawnych jako umów o pracę jednolicie przyjęto, że o treści stosunku prawnego łączącego strony decydują cechy charakterystyczne dla danego stosunku prawnego bez względu na nazwę umowy zawartej przez strony (por. wyroki SN: z dnia 02.09.1998 r., I PKN 293/98, OSNAPiUS 1999/18/582; z dnia 14.09.1998 r., I PKN 334/98, OSNAPiUS Nr 20/1999, poz. 646; z dnia 06.10.1998 r., I PKN 389/98, OSNAPiUS 1999/22/718; z dnia 22.12.1998 r., I PKN 517/98, OSNAPiUS Nr 2000/4/138; z dnia 12.01.1999 r., I PKN 535/98, OSNAPiUS 2000/5/175; z dnia 07.04.1999 r., I PKN 642/98, OSNAPiUS 2000/11/417). A contrario - jeżeli w treści stosunku prawnego nie przeważają cechy charakterystyczne dla danego stosunku, to nie można przyjąć, aby taki stosunek prawny łączył strony. Oceny, czy cechy charakterystyczne dla konkretnego stosunku prawnego mają charakter przeważający, należy dokonywać na podstawie wszelkich okoliczności sprawy, zatem wola stron nie ma charakteru decydującego. W wyroku z dnia 24 marca 2015r. (II UK 184/14, legalis 1231802), Sąd Najwyższy wskazał wprost, że swoboda stron w odniesieniu do sfery ubezpieczenia społecznego doznaje ograniczeń, albowiem domeną ubezpieczeń społecznych są przepisy ius cogens, których wola stron nie można wyłączać, czy też

ograniczyć. Żywym przykładem jest właśnie kwestia podlegania ubezpieczeniu społecznemu, które istnieje z mocy prawa i mocą czynności prawnej nie można zniwelować powstających na tym tle obowiązków.

Zgodnie z art. 83 ust. 1 pkt 1 – 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych Zakład wydaje decyzje w zakresie indywidualnych spraw dotyczących w szczególności: 1) zgłaszania do ubezpieczeń społecznych; 1a) ustalania płatnika składek; 2) przebiegu ubezpieczeń; 3) ustalania wymiaru składek i ich poboru. W tym miejscu można wskazać na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 29 listopada 2017 r. (P 9/15, OTK-A 2017/78), w którym orzeczono, że art. 83 ust. 1 pkt 3 w związku z art. 41 ust. 12 i 13, art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. c i art. 86 ust. 2 pkt 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w zakresie, w jakim stanowi podstawę ustalania przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych innej - niż wynikająca z umowy o pracę - wysokości podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie chorobowe, jest zgodny z art. 2 w związku z art. 84 i art. 217 oraz z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Przywołane orzeczenie Trybunału dotyczyło możliwości oceny przez ZUS ważności umowy o pracę i ujmując syntetycznie, skoro ZUS może na podstawie przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych kontrolować wysokość podstawy składek to tym samym może weryfikować tytuł ubezpieczenia. Nie sposób więc uznać za uzasadniony zarzut naruszenia przez organ rentowy przepisów Konstytucji RP czy Traktatu o Unii Europejskiej.

Zatem kwestią kluczową w sprawie była ocena prawna umowy łączącej płatnika z ubezpieczonym, pod kątem spełniania wymagań umowy o dzieło zdefiniowanej w art.627 kc jako zobowiązania do wykonania oznaczonego dzieła za wynagrodzeniem, w ramach której starania przyjmującego zamówienie mają doprowadzić w przyszłości do konkretnego, indywidualnego oznaczonego, weryfikowalnego rezultatu, za wynagrodzeniem zależnym od wartości dzieła (art. 628 § 1, art. 629, art.632 kc). Umowa o dzieło zakłada swobodę i samodzielność w wykonywaniu dzieła, ma charakter jednorazowy i jest zamknięta terminem wykonania. Przyjmuje się przy tym, że rezultat, o którym umawiają się strony musi być z góry określony, mieć samoistny byt oraz być obiektywnie osiągalny i pewny.

W okolicznościach sprawy poza sporem było, że płatnik składek J. B. (1) i ubezpieczony M. J. podpisali umowę nazywając ją umową o dzieło. Przy czym co znamienne, dla płatnika składek rodzaj umowy, w ramach której miały być wykonywane prace przy montażu konstrukcji stalowej był obojętny tj. mogła to być także umowa o pracę a zawarcie umowy o dzieło wynikało z wniosku M. J. i pozostałych osób, które zgłosiły się w tym samym czasie do płatnika. Sąd w tym zakresie dał wiarę płatnikowi, zwłaszcza, że istotnie przy takich samych pracach J. B. (1) zatrudniał także pracowników na umowy o pracę i umowy zlecenia. W tym kontekście należy wskazać na stanowisko zaprezentowane w uzasadnieniach wyroków Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2011 r.(II UK 315/10, lex 1885011) i z dnia 3 października 2012r. (II UK 89/12, lex 1644515), z których wynika, że nie można zastrzegać wyłączności umowy o dzieło dla przedmiotu świadczenia, który może i zwykle jest przedmiotem typowych umów o świadczenie usług a nawet umowy o pracę, co w pełni odnosi się do pracy wykonywanej przez M. J.. Doświadczenie życiowe przekonuje też, że firmy budowlane świadczące różnego rodzaju usługi na ogół do ich realizacji zatrudniają pracowników na umowy o pracę.

Również sposób realizacji przedmiotowej umowy, który de facto ma decydujące znaczenie przy ustalaniu z jakim stosunkiem prawnym mamy do czynienia przekonuje, że M. J. nie wykonywał dzieła a jego zobowiązanie polegało na wykonywaniu powtarzalnych czynności w przedziale czasowym objętym umową. Jak wyjaśnił sam płatnik praca ubezpieczonego polegała m.in. na montażu elementów dachowych - platew, dźwigarów, stężni, rygli, itp. oraz na spawaniu i malowaniu konstrukcji. Czynności te były wykonywane codziennie, systematycznie, w kolejności wynikającej z postępu robót, przez zespół robotników budowlanych i nie prowadziły do samodzielnego dzieła w rozumieniu jednorazowego rezultatu, lecz stanowiły kolejne etapy prac budowlano - montażowych, składających się na finalny rezultat końcowy. Brak było więc twórczego charakteru tych czynności. Nie można więc mówić o wykonaniu dzieła, albowiem aby mówić o dziele, rezultat pracy musi być przynajmniej w dużym stopniu zindywidualizowany już na etapie zawierania umowy z konkretną osobą. Realizacja zobowiązania ze spornej umowy przez M. J. sprowadzała się do systematycznego, starannego wykonywania niezbędnych czynności, a strony umowy w żaden

sposób nie dookreśliły przedmiotu umowy jako jednego lub kilku dzieł, nie wynikał z niej obiektywnie uchwytne, indywidualizowany i z góry określony, pewny rezultat. Skoro strony nie określiły w umowie cech i parametrów indywidualizujących rzekome dzieło nie było możliwości przeprowadzenia sprawdzianu na istnienie wad fizycznych. Z materiału dowodowego nie wynika też w żadnej mierze aby ubezpieczony odpowiadał za jakość wykonanych robót, aby był indywidualnie rozliczany z robót pod kątem ewentualnych wad, co zważywszy na fakt łącznego powierzenia grupie pracowników tożsamych czynności było niemożliwe. To, że efektem tego starannego działania było wykonanie fragmentu konstrukcji budynku nie przesądza o zakwalifikowaniu spornej umowy jako umowy o dzieło, gdyż zasadniczo każda praca świadczona także np. na podstawie umowy o pracę zmierza do jakiegoś rezultatu. Natomiast aby ten rezultat był istotą zawartej umowy, by przekonywał iż chodzi faktycznie o umowę o dzieło, musiałby być on uzgodniony w sposób konkretny już w treści umowy. Tak w okolicznościach sprawy nie było.

Bezsprzecznie szereg powtarzających się czynności nawet gdy prowadzą do wymiernego efektu nie może być rozumiany jako jednorazowy rezultat kwalifikowany jako realizacja umowy o dzieło. Tego rodzaju czynności są zaś charakterystyczne dla umowy o świadczenie usług określonej w art. 750 kc, które definiują obowiązek starannego działania – starannego i cyklicznego wykonywania umówionych czynności, a wykonywanie powtarzalnych czynności-usług w pewnym przedziale czasowym nie może zostać zakwalifikowane jako umowa o dzieło z uwagi na ciągłość czynności (zob. np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 31 marca 2015r. III AUa 526/14, lex 1771167, wyroki Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 6 maja 2015 r. III AUa 1666/14, lex 1770825 oraz z dnia 22 stycznia 2018r. III AUa 364/17, lex 2471769 a także wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 9 października 2019r. III AUa 1193/17, lex 2749776). Jak jednoznacznie wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z 7 marca 2019r. III UK 62/18, OSNP 2019/11/137) umową o dzieło nie jest umowa, której przedmiotem jest wykonywanie we współpracy z innymi osobami czynności (np. spawania, montowania, szlifowania) prowadzących do stworzenia zamkniętej pod względem konstrukcyjnym całości, która stanowi indywidualnie określony i samoistny rezultat tych wspólnych czynności. Powyższe poglądy Sąd Okręgowy w Rzeszowie podziela.

W ocenie Sądu pod pozorem umowy o dzieło strony ukryły umowę o świadczenie usług i cechy tego stosunku prawnego faktycznie występowały w stosunku jaki łączył J. B. (1) z M. J.. W konsekwencji zasadnym było przyjęcie, tak jak uczynił to Zakład Ubezpieczeń Społecznych, że zawarta przez strony umowa stanowiła obowiązkowy tytułu ubezpieczeń, stosownie do treści art. 6 ust. 1 pkt.4 i art. 13 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych a osiągnięty przez ubezpieczonego przychód stanowił podstawę wymiaru składek po myśli art. 18 ust. 3 i art. 20 ust. 1 w/w ustawy.

Mając na uwadze powyższe rozważania Sąd Okręgowy oddalił odwołanie na podstawie art. 477¹⁴§ 1 kpc oraz o kosztach orzekł na podstawie art. 98 kpc w zw. z § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. 2015/1804 ze zm.).